

MATI IN GOSPODINJA

LETO 1931 - STEVILKA 6.

Ko gre zares

Mislim, da ko je dekleta tako-le okoli dvajsetih let, morebiti že malo prej, ali malo pozneje, pa pride k materi in ji pove, da se ta ali oni fant zanima zanjo. Prav gotovo ji pride to povedat, če jo je le mati prav vzgojila in si je znala ohraniti njeno zaupanje. Pa ji odgovori mati: »Da se hočeš omožiti, proti temu nimam ničesar; toda najprej morava oče in jaz poizvedeti, če je tudi res pošten fant, ki te hoče imeti.« Potem pa res z očetom poizvedujeta, če je priden in pošten; če je skrben in varčen; če ni pijanec in zapravljevec ali preklinjevalec; kako ravna s starši, kako skrbi za dom. Seveda pa tega ne poizvedujeta javno, zlasti ne pri sosedih, ki bi mu znali biti nevoščljivi za nevesto, ali pa tudi nasprotno ter bi pripovedovali razne napake, ki jih niti nima. Pač pa se lahko obrneta na zaupne člane društva, v katerem je fant včlanjen, ali v Marijino družbo ali na njegovo stanovsko društvo. Seveda pa izjav, ki jih tam dobita, ne smeta javno raznašati.

Ako zvesta o njem kaj slabega, naj mati hčeri mirno pove, da je fant pač ni vreden, da ima take lastnosti, iz katerih se ne da sklepati na srečen zakon. Seveda mora znati hčer potožiti, ker taka vest je zanjo navadno zelo bolešna.

Morebiti pa je bilo poizvedovanje ugodno; fant je priden in pošten in ima vse tiste lastnosti, ki so potrebne za srečen zakon. Dekle pa je morebiti premlado. Oba pa še ne mislita tako kmalu na poroko. V tem slučaju

je materina dolžnost, da hčeri pove. »Veš, fant je pošten in nimam ničesar proti njemu. Nikakor pa ni prav, če dva leta in leta skupaj hodita, pa ne mislita resno na poroko. Le bodita prijatelja, toda prepogosto ne smeta priti skupaj. Vsak mesec ali vsakih 14 dni naj pride k nam, a sama ne smeš hoditi z njim. Med tem časom se moraš pa vsega potrebnega še učiti: v gospodinjstvu, v kuhinji, v šivanju in vsem drugem, da se tako pripraviš na lastno gospodinjstvo.

Dekletov oče pa naj o priliki tudi sam govori s fantom in naj mu pove, da nima nič proti njemu, da pa hoče dekleta pred poroko obvarovati pred vsakršno nevarnostjo. Naj le pride od časa do časa v vas; sicer pa naj rajše hrani, kot pa, da bi moral k vsaki veselici in bi še dekleta vodil s seboj.

Če je res pošten in dobro vzgojen fant, mu bo morebiti hudo, da mu tako malo zaupajo, a oče in mati izbranega dekleta ga bosta znala potožiti in pozneje jima bo hvaležen.

Hvala Bogu in dobrim staršem, da je še mnogo fantov in deklet, ki pridejo čisti v zakon in taki zakoni so tudi srečni. Še več pa bi jih bilo, če bi prav vsi starši storili svojo sveto dolžnost pri vzgoji in zlasti še takrat, ko si otroci zbirajo druga ali družico za življenje. To pa jim bo tem lažje, če privzgoje otrokom tisti lepi in plemeniti stanovski ponos, ki jim nikdar ne bo dopustil, da bi se spozabili in bi sebe in svojo izvoljenko onečastili in spravili ob dobro ime.

Doba znanja med fantom in dekletom naj jima bo nekaka šola za vse tiste dobre lastnosti in lepe čednosti,

ki so podlaga za srečni zakon. Pri tem delu pa naj jim bodo starši krepka pomoč.

Sejte dišavna zelišča

Jako mnogo je rastlin, ki jih uporabljamo v kuhinji radi njihovega prijetnega ali tudi ostrega duha. Imenujemo jih zato dišavna zelišča. Prav posebno veljavo so dobila ta zelišča v novejši dobi, ko se bolj in bolj širi smisel za uživanje presne, nekuhane hrane. Pri takih jedilih so dišavna zelišča neogibno potrebna zabela ali začimba. Starejšim gospodinjam je gotovo znan pehtran, šetraj, krebujla, koper, majaron, timijan, bazilika, sladki janež, kadulja ali žajbelj, poprova meta, lavor, rožmarin itd. Le-tim bi lahko prišteli tudi drobnjad, peteršilj, čebulo, česen, šalotke in tudi zeleno.

Ta dišavna zelišča pridevamo posamezno ali pa tudi mešana, drobno sesekljana, zelenjadi in solati. Nekatera so uporabna tudi za samostojna jedila.

Največ dišavnih zelišč spada med trajnice, ki strpe mnogo let na istem mestu in ki ne zahtevajo druge nege, kakor da jim damo primeren prostorček, kjer se morejo neovirano razvijati. Nekaj dišavnih zelišč moramo pa sejati vsako leto, ker so te enoletne rastline. Le-sem spadajo posebno majaron, koper, korjander, šetraj in krebujla.

Dvoletna in trajna dišavna zelišča so pa tale: kumina, sladki janež, koper, pehtran, vrtna kadulja ali žajbelj, rožmarin, timijan, špajka, poprova meta, melisa, vrtna ali vinska rutica, pelin, luštrek in še dokaj drugih, ki pa niso tako važna.

Sedajle je čas za setev in saditev dišavnih zelišč. Seme se dobi po vseh večjih semenskih trgovinah. Enoletna dišavna zelišča sejmo kar na stalno mesto. Dvo- in večletna pa sejmo v sejalnice in jih pozneje presajamo na

stalno mesto. Nekatera razmnožujemo tudi tako, da razdelimo stareše rastline.

H.

Špinača

Izmed vseh zelenjadnih rastlin je špinača najbolj zdrava in zato od vseh zdravnikov toplo priporočena zelenjad. Starejše kuharice jo pripravljajo kuhano na vsakovrstne načine. V novejši dobi jo uživamo pa tudi presno, drobno zrezano in zabeljeno kakor solato.

Pri nas gojimo navadno in novozeleandsko špinačo. Navadno špinačo sejmo za prvo spomladansko uporabo že jeseni. Če ni prav prehuda zima brez snega, špinača dobro prezimi, da le ni prevelika. Na spomlad jo okopamo in po potrebi pognojimo s čilskim solitrom. Za poletno uporabo jo sejmo pa prav zarana spomladi — marca in aprila. Užitek od nje imamo maja in junija. Za jesensko setev se je dobro izkazala: gaudry, Eskimo, Viktorija, za spomladno setev pa Juliana, triumf, kralj danski.

Špinača se povoljno razvija samo na prav dobrem, močno pregnanem zemljišču s toplo, rahlo zemljo. Svež gnoj ji ne ugaia. Predelan, gođen kompost je pravo gnojilo za špinačo. Sejmo jo navadno v vrste po 25 do 30 cm narazen. Na navadno, 120 cm široko, vrtno gredico gre torej največ 5 vrst. Kmalu, ko izkali, jo splevemo in okopamo. Pozneje jo okopamo še enkrat, preden doraste in jo začnemo uporabljati. Z gnojnico ali celo s strniščnikom špinače ne zalivajmo, ker se s tem okus pokvari, in tudi iz zdravstvenih razlogov tako gnojenje ni dopustno.

Ko nastopi junija meseca poletna vročina, šine navadna špinača prav hitro v cvet in ni več za rabo. Kot nadomestilo imamo pa za poletno dobo novozeleandsko špinačo, ki jo moramo sejati prav zarana spomladi. Vsaka rastlina te špinače se razrašča na vse strani tje do pozne jeseni, podobno kakor kumarce.

Beseda o klofutah

Klofuta kot kazen je najbolj običajna v Rusiji, manj v Srednji Evropi, v Italiji je pa sploh ne poznajo. Svoječasno je bila zelo priljubljeno sredstvo vzgojiteljev. Danes vedno bolj izginja.

Klofuto je treba zlasti pri otrocih smatrati kot otrokovemu zdravju zelo škodljivo vzgojno sredstvo. Če udarimo s silo na uho, se v zunanjem sluhovodu stisne zrak tako zelo, da nemalokrat bobnič počí. Udarjeni začuti pok v notranjosti ušesa. Taká poškodba je nevarna in zahteva vedno zdravniške oskrbe.

Če klofutamó otroke, storimo to često radi tega, ker nimamo sebe v oblasti. Pa tudi takrat klofutamó, ko premislimó. Kadar nimamo samega sebe v oblasti, je vedno pogrešeno, v takem razpoloženju kaznovati in klofutati. V vzgojnem oziru nikoli ne dosežemo dobrih uspehov. Če pa klofutamó s premislekom, smo zelo slabo premislili.

Klofuta je sredstvo, ki ga je iz več ozirov zavreči. Predvsem telesna bolečina, ki nastopi radi klofute, ni v nobenem razmerju do globokega razdirajočega učinka, ki ga naredi na otroka to nasilno dejanje. V primeri z drugimi telesnimi kaznimi ima klofuta učinek na glavo. Radi tega nastopajo posledice, ki jih tisti, ki klofuta, niti noče niti ne pričakuje. Otrok se omami in zmede. Pozornost popusti in zbranost neha. Pritisk krvi v glavo se poveča. Otrok se razburi in prestraši. To so učinki na telo.

Pri kaznovanju zelo radi pozabljamo na eno važno stvar: da je otrok za svojo čast izredno občutljiv. Nedvomno je klofuta za otroka silno ponižujoča. Posledica je, da se otrok odvráča od kaznovalca. Bližanje k takemu, ki me ponižuje, je vedno zelo težavno. Če opazijo vzgojitelji, da ne morejo doseči zopetnega zaupnega stika z otroci, je to prav gotovo pripisovati nepremišljenemu, pa tudi pre-

Na dolgih, vrvicam podobnih steblih se razvijajo mesnati listi v obliju. Pri nabiranju ne pulimo posameznih rastlin, ampak samo obiramo liste. Obrane vrvice se v kratkem zopet obrastejo. Tako imamo špinačo prav do pozne jeseni, da pomori rastline prva slana. Vsaka rastlina novozelandske špinače potrebuje najmanj 1 kvadratni meter prostora. 10—15 dobro razvitih rastlin zadostuje za manjšo družino.

Debeló seme novozelandske špinače zelo težko izkali. Sejati bi ga morali prav za prav že jeseni. Kjer je rastla ta špinača, se zaseja sama in imamo spomladi dovolj rastlin za nov nasad. Kdor je pa še ni imel na vrtu, naj si oskrbi od vrtnarja nekaj rastlin za prvi nasad. Tudi ta špinača mora imeti prav dobro, zelo prežnojeno zemljo, ker le v taki se bujno razvija in se vedno obnavlja. Od navadne špinače se razlikuje tudi v tem, da je za mráz zelo občutljiva. Prva jesenska slana jo pomori kakor kumare, buče in fižol. Saditi je ne smemo prej nego sredi maja.

Za špinačo imamo še več drugih nadomestkov. Najbolj znan in priljubljen je mangold ali blitva. To je neke vrste pesa, pri kateri se pa ne razvije korenina, ampak listi in listni peclji, ki so včasih široki do 8 cm in 1 cm debeli; pripravljajo jih kakor beluš ali šparglje.

Mangold sejemo kar na stalno mesto v prav dobro, močno zemljo. Ko se jame razvijati, začuda hitro raste in neumorno do pozne jeseni nadomešča obrane liste, ki jih lomimo z rastline s peclji vred. Mangold sejemo spomladi. Goden za rabo je poleti in v jeseni do zime. Gospodinjam ga prav toplo priporočamo, ker ga je jako lahko gojiti in naredi precej mase.

Ponekod sejejo za špinačo tudi rtno lobodo, ki se je posebno med vojno zelo razširila.

Izmed divje rastočih rastlin je posebno dobra za špinačo kopriva, dokler je še mlada in nežna. H.

mišljenemu ponižanju otrokovega ču-
ta časti.

Klofuta, kakor zgloda nezmatna,
more tudi v poznejšem otrokovem
življenju povzročiti veliko škodo.
Otrok se pred klofuto ne more bran-
niti. Radi tega ima občutek, da je
manj vreden. Če se klofutanje ponav-
lja, se ta občutek veča in vtisne v du-
šo ter ostane vse življenje. Kako
težko si pomagajo skozi življenje
ljudje, ki so neprestano pod vtisom
občutka manjvrednosti, menda ni tre-
ba dokazovati.

V primeri z otroci nimajo odrasli
tako tankega ču-ča za čast. V življenju
se marsikaj požre. Toda ravno klofu-
ta je tudi pri odraslih znak ponižanja.
Po večini se klofutanja obravnavajo
pred sodišči, med tem ko se marsi-
kaka druga žalitev ali telesna po-
škodba vendarle pozabi in odpusti.

Čuvanje otrokovega ču-ča časti za-
hteva pri vzgoji njegovega značaja
prevdarne vzgojiteljeve roke.

Zaroka

Zdi se mi, da dandanes vse pre-
malo držimo na zaroko, t. j. na tisto
obljubo, ki si jo dasta fant in dekle
pred poroko, da si bosta zvesta.

Seveda pa bo kdo rekel, kaj je tre-
ba tega, to je za gosposke ljudi. To
je kar nekaka komedija o božiču pri
božičnem drevescu, ali o veliki noči,
ko pride vse sorodstvo skupaj in po-
tem dajo v časopise ali celo tiskati na
lepe karte, ki jih potem razpošiljajo
in na katerih stoji črno na belem: Go-
spodična I. I. in gospod N. N. (zraven
pa kak visokodoneči naziv) zaročena.
To naj delajo »nobel« ljudje, za nas
preproste kaj takega ni.

In vendar tako tega ne mislim. Saj
to so same zunanosti, ki z resnično
zaroko nimajo nič skupnega. Jaz nam-
reč drugače mislim! — Blizu mojega
doma stoji kapelica Žalostne Matere
božje v gostem gozdičku. Klečalnik je
ves okapljan od mnogih sveč, ki dan
in noč gore pred kipom, ki pa je sam
ves očrnel od luči in sveč in poljubov

pobožnih molilcev. Kadarkoli grem
tod mimo, mi je čudno mehko pri
srcu, ker vem, kakor so mi pravili raj-
na mati, da sta si v tej kapelici dala
pred toliko in toliko leti moj oče in
moja mati besedo za življenje. Zjutraj
sta bila v farni cerkvi pri sv. zakra-
mentih, potem sta šla v to kapelico in
sta poklicala za pričo božjo Mater. ko
sta si obljubila zvestobo. To je bilo
prav eno leto pred njuno poroko. Ni-
sta to storila pismeno ali pred gospo-
dom župnikom, kakor je to večkrat
navada, ki je takrat še niso poznali. A
resno sta to storila in vsak si je pri
tem mislil, kako zvesto bosta držala
besedo, ne samo za par let, ampak za
vedno.

Na tak način da zaroka vsemu
znanju nekak svet pečat. Oba vsta
od tedaj, da spadata skupaj in da je
za oba prišel silno važen čas nepo-
sredne priprave na poroko, ko bosta
v cerkvi v svetem zakramentu izgo-
vorila važni, tehtni in nepreklicni da.

Po taki zaroki, popolnoma na ver-
ski podlagi, postane tudi razmerje
med njima povsem drugačno, bolj pri-
srčno, pa tudi bolj resno. Kajti potem
misli nevesta že z vso resnobo, kako
in na kakšen način se ji je treba pri-
praviti, da bo svojega moža mogla in
znala resnično osrečiti in mu olepšati
življenje. Mnogo bolj in več moli zanj,
sama pa se trudi, da si pridobi vse
tiste lastnosti, ki so zakonski ženi po-
trebne in da odpravi vse hibe, ki bi
ovirale lepo razmerje v zakonskem
življenju. Mnogo bolj tudi misli na bo-
doče dolžnosti kot gospodinja; zato se
uči gospodinjstva in si pripravlja tudi
»balo«. Mnogo bolj, tako rekoč z obe-
mo ušesoma posluša materine besede,
ki jo uči in pripravlja za bodoči poklic.
Skratka, kjer je taka, pred Bogom za-
ročena nevesta v hiši, je v hiši nekako
svetišče.

Pa tudi mladi mož, ženin, je gleda
povsem z drugačnimi očmi. Dobro ve:
Moja je, duhovno se mi je že podarila.
Njeno zaupanje, njena molitev, vsa
njena bodočnost in vsaka njena mi-

sel velja meni. In če je pošten, ga to dejstvo osrečuje, tembolj jo ljubi in vsa njegova ljubezen je nekako očiščena, poduhovljena, ojačena in poglobljena. Vitez in varuh ji je. Spoštuje in časti jo v njeni čistosti. Sam se tudi pripravlja na zakon, kakor mladi Tobija z močno in plemenito samozatajo.

Na ta način sta oba eno srce in ena duša; učita se in skušata doumeti, kaj je v zakonu duhovnega in da je duhovno važnejše in večje kakor telesno.

Po taki zaroki prihaja potem zakon, kakršnega Bog hoče. S tega stališča gledano, je zaroka kot priprava na poroko, nekaj nujno potrebnega.

Dr. Fr. Debevec:

O jetiki

Danes se hočemo malo pomuditi pri tuberkulinih. Povedali smo že glede njih, da so zdravila (tekočine ali masti, ki vsebujejo snovi mrtvih, umetno vzgojenih jetičnih kali ali bacilov. V telesu učinkujejo tuberkulini tako, da siliho telesne celice k vstvarjanju protistrupov, protituberkulinov. Obilo protituberkulinov v telesu pomeni njegovo številno policijo, ki ga čuva pred vplomi in pustošenjem po kužnih bacilih. V telesu z obilimi protituberkulini ne pridejo povzročitelji tuberkuloze do veljave, ker jih policija brž zajame, uniči ali vsaj zapre v varne zapore brazgotinaste tkanine, ki sčasoma lahko zvapneni. Ondot čakajo bacili svojega konca. Povemo pa ob tej priliki, da je jetičen bacil prav trdoživ. Včasih ta ali oni izmed njih prestrada v omenjenih zaporih po dolga leta. Zgodi se, da telo po dolgem času enkrat (iz kateregakoli vzroka) močno oslabi, ječe iz brazgotinaste tkanine se zrahljajo; ali ti prikazen od zaprtega zločinca-bacila potem ne uide ven ali pa kar v svoji najbližji okolici zastruplja mirne

prebivalce, telesne celice? Nastala je jetika, težje ali lažje vrste.

Zdraviti s tuberkulini je umetnost, katere priučitev zahteva kaj truda in dobro poznavanje bolezni. Zdravimo lahko s tuberkulinom vse slučaje jetike, ki nimajo vročine, ali pa le nekaj nad 37°. (Prav težkim tuberkulozam malo pred smrtjo vsled splošne oslabelosti tudi pade vročina izpod 37°. Zanje je uporaba tuberkulina nesmiselna.) Posebno lažji začetni slučaji so pripravi za te vrste lečenja. Lahko se potem popolnoma pozdravijo, včasih kar na bolniškem domu; razume se, da je treba obenem mnogo na zraku ležati in se hraniti, kakor smo opisali. Pri navadnih, počasnih, krvnim potom se širčih tuberkulozah ima raba tuberkulina boljši, trajnejši uspeh kakor pri hitrih jetičnih oblikah.

Opišimo sedaj način dajanja tega zdravila! Najbolj točno ga telesu odmerjamo potom ubrizgavanja pod kožo, približno dvakrat tedensko, pozneje enkrat na teden. Od kraja vzamemo za injekcije prav redke raztopine (n. pr. en del tuberkulina na 10 milijonov delov vodene, slane raztopine), sčasoma vedno več, če le telo brez posebnega razdraženja to prenaša. Male neznatne dražitve (= reakcije) sem in tja po injekcijah so nam po godu; dokazujejo nam, da so bile mere tuberkulina dovolj močne za pospeševanje okrevanja. Kadar ni v početku nobenih reakcij, dajemo brzo mnogo večje tuberkulinske odmerke, vse dotlej, da telo začuti znake razdražitve ali reakcije. Kaj lahko začuti? Na mestu uboda z iglo lahko nastane oteklina, včasih kaj obširna; koža je ondukaj rdeča in napeta ter boli. Vse to je nastalo vsled draženja kože po mešanju tuberkulinskih in anti- (= proti-) tuberkulinskih snovi.

Pogostejša je reakcija v prsih in po telesu. V prsih tišči, boli; znabiti je prišlo do več kašlja in

izmečka. Povsod, kjer je kaj bolnega v telesu, se javljajo znamenja razdražitve. Posledica te je tudi glavobol, neprijetna utrujenost, zbitost, težave v žledecu. Vselej pri dajanju tuberkulina merimo vročino. Močne razdražitve telesa s tuberkulinom so spremljivane od znatnih poviškov toplote. Močne reakcije so bolniku in zdravniku ne ljube. Zato se jih izogibljemo in dajemo le prav počasi višje mere tuberkulina.

V čem tiči učinek zdravljenja pri dajanju tega zdravila? Kjerkoli se v telesu skrivajo neugasla bolezenska ognjišča, povsod tam vsled draženja s tuberkulinom nastane rahlo vnetje; le-to privabi mnogo krvi, a kri donša s sabo vsakovrstne koristne snovi. Razdražena mesta se potem bolje zacelijo. Pa ne samo to; v okolici in v razbolelih žariščih se stvarjajo (v celicah) obilni protituberkulinski spoji, ki potujejo tudi po telesu (s krvjo) in ga varujejo pred novimi bacili.

Zapomnimo pa si: Le tedaj, če ni bacilov in bolezni preveč, ima organizem (= telo) še moč uspešne mobilizacije proti kužnim neprijateljem. Pozneje je borba zaman, da, celo škodilo bi novo dodavanje dražilnega tuberkulina. Vidimo torej, kako važno je, dati se točno pregledati takoj v početku, ko je zdravljenje še učinkovito.

Zdravljenje s tuberkulinom zahteva večje roke in dobrega poznavanja bolezni. Vselej je pri tem treba meriti vročino pa tudi drugače natančno opazovati znake dražitve ali reakcije. Od njih zavisi nadaljnje dajanje tuberkulinskega zdravila. V lažjih slučajih in če je bolnik daleč proč od strokovnega zdravnika, namesto injekcij predpišemo tudi tuberkulinska mazila. Ta niso tako preračunano uspešna, ker z mazanjem skozi kožo zdrgnemo le negotov del zdravila v kožo.

Doba trajanja zdravljenja s tuberkulini znaša približno tri mesece.

Kadar ni reakcij, mnogo prej skočamo.

To lečenje se seveda izvaja obenem z drugimi načini zdravljenja.

Milo in druga pralna sredstva

Ako si natančno ogledamo naše perilo, vidimo, da je sestavljeno iz samih malih, skoraj nevidnih vlaken. Med posameznimi vlakni imamo male prostorčke, ki jih na zunaj s prostimi očmi le težko opazimo. In v ta vlakna in med te male prostorčke se nabere razna umazanija. Te vrste umazanije, ki močno tiči v perilu, je zelo težko odstranljiva in le dobra milnica nam pomaga, da popolnoma očistimo perilo tudi te nesnage. Milnica mora biti taka, da prodre v najmanjše tkanine in luknice, to je, da perilo popolnoma omoči, ali kot pravimo s strokovnim izrazom, milnica mora imeti veliko omočilno moč. Poleg te omočilne vrednosti pa mora imeti milnica še druge učinke, med temi zlasti, da umazanije, ko jih omoči, raztopi in da te umazanije tudi v njej ostanejo raztopljene, da se več perila ne primejo. To je mogoče le tedaj, če se milnica dobro peni in pa če umazanije dobro raztopi.

Povdarili smo samo nekatere lastnosti dobrega mila, namreč veliko moč penljivosti in posebnost milnice, da z lahkoto raztopi v perilu umazane delce in jih tudi v sebi raztopljene ohrani.

r Les, varen pred ognjem. Henry Klein v Ameriki je iznašel neko kemično tvarino, ki napravi les takorekoč negorljiv v gotovi meri. Napravili so poizkus z vrati, izdelanimi iz tega lesa. Dočim so se jeklena vrata ob ognju strahovito razžarela in tudi skozi špranje propuščala dim, so vrata iz tega lesa samo počrnela in je imel ogenj zelo malenkosten vpliv na nje.

3a.naše.male

Mirko Kunčič:

Moj očka

Moj očka je kmet
Obraz ves ožgan
od solnca ima
in žuljavo dlan.

Le redkokdaj
drži se na smeh.
Skrb težka leži
mu vedno v očeh:

Bo letina dobra?
Bo dosti otave?
Obvaruj Bog suše
nas, ognja, poplave!

Moj očka je kmet:
obraz je ožgan,
ko bron je korak,
ko deska je dlan.

Nikdar me ne boža,
nikdar ne pove,
da v prsih utripa
mu — zlato srce...

Mirko K.:

Pavlja o solnčku, zarjci in lunici

Pred mnogimi, mnogimi leti, ko je bil kralj Matjaž še mlad deček in še ni znal sukati meča in niti brade še ni imel — je živel v deveti deželi kralj, ki je imel za ženo prekrasno gorsko vilo.

Ko sta bila poročena pet let mu je vila-kraljica rodila krasni dvojčici — deklici, zlatokodro Zarjico in črnolaso Lunico.

Ti dve deklici sta bili tako lepi, da jima je sam Solnček kumoval in vile, sestrice njune mame so jima prepevale.

Ko sta bili deklici stari deset let je očka kralj umrl.

Zalostna je sedela kraljica ob visokem oknu in tkala bisere, ki so ji kapali iz oči v zlato preprogo. Bleda,

črnolasa Lunica je sedela ob njenih nogah in brenkala na harfo. Zlatokodra Zarjica pa je sedela na trati pred gradom in spletala rdeče rože v lase.

Tedaj je nenadoma priplavala bela meglica skozi okno. Iz nje je stopila gorska vila in se približala kraljici.

Kraljica se je prestrašila.

»Kaj hočeš?« je zaklicala.

»O, kraljica, sestra, pojdi z menoj. Vrniti se moraš odkoder si prišla,« je odgovorila vila in njen glas je zvenel zvonko in milo kot zvok violine.

Kraljica je vztrepetala.

»Se ne, še ne!« je zaprosila. »Kralj je umrl. Lunica in Zarjica pa sta še tako mali in nežni, kdo ju bo čuval in branil? Kralj Matjaž je tako daleč in še premlad...«

»Dobro«, je odgovorila vila, »vrnem se čez deset let.«

Bela meglica je odplavala.

Leta so hitela. Zarjica in Lunica sta rastli in postajali vedno lepši. Zarjica je bila vesela, razigrana, kot mlado jutro, Lunica pa otožna in zamišljena.

Ko je minilo deset let je zopet priplavala meglica skozi okno in vila je stopila iz nje.

»Sestrica, danes pa moraš z menoj,« je rekla vila in njen glas je ni več zvenel tako milo in nežno kot prvič.

Zarjica in Lunica sta zaihteli. Zarjica je razsula rdeče rože iz las, Lunica pa je raztrgala strune iz svoje harfe.

»Kdo bo branil, kdo bo čuval moje hčerke,« je tožila vila-kraljica. »Kralj Matjaž je daleč in ima svojo Alenčico. Kdo bo branil moji beli golobici?« In se bridko je zjokala.

Tedaj se je razsvetlila soba in skozi okno sta priplavala na bleščečih, prozornih krilih dva vitka, zlatolasa dečka Žarka — Solnčkova paža.

»Ne jokaj, kraljica,« je rekel eden z drobnim, pojočim glaskom. »Naš dobri kralj Solnček bo vzel tvoji lepi deklici v svoj zlati grad in mi bomo skrbeli zanje in ju čuvali, kakor punčico svojega očesa.«

Kraljica se je razveselila. Pogladila je dečka po zlati glavi, poljubila hčerki in dala roko vili. Izpremenili sta se v beli meglici in odplavali proti goram.

Zarka, Solnčkova paža, pa sta vzeli deklici v naročje, razprla pozorne peruti in odveslala proti Solnčkovemu gradu.

Lep, blesteč je bil Solnčkov grad. Vitki, zlati stolpi so se lesketali. Vrata in okna, posuta z dragulji, so žarela v tisočih barvah. Okoli gradu so plavali drobni dečki v širokih belih haljah.

»Kdo si ti dečki?« je radovedno vprašala Zarjica.

»To so Oblački, Solnčkovi služabniki,« ji je pojasnil prijazno spremljevalec.

V gradu sta Zarka odvedla deklici v blestečo, čarobno dvorano. Rdeči, rumeni, zeleni, modri, vijoličasti in beli dragulji so bili posuti po tleh, stenah in stropu, da je Zarjici in Lunici kar vid jemalo.

»Pozdravljeni!« je zazvenel poleg njiju srebrn glasek. Prekrasna deklica s srebrno krono na glavi in v živopisani obleki se jima je prijazno smehljala.

»Jaz sem Mavrica, Solnčkova hčerka,« je rekla. »Moj očka pride šele zvečer domov. Pojdita z menoj, da se preoblečeta.«

Odvedla ju je v drugo sobo in ju preoblekla. Zarjico je oblekla v rdečo, z rubini posuto haljico in ji položila na glavo zlat, z rubini okrašen diadem. Lunici pa je poklonila srebrno haljo in ji z biseri prepletla črne lase.

Ves truden je zvečer priveslal s svojo zlato ladjo Solnček domov. Bele lase in belo brado je imel razmršeno, ko je odložil vesla, stopil iz ladjice in odšel v grad.

Prisrčno je pozdravil svoji varovan-ki in poljubil hčerko.

Mavrica ga je vedla k zlatemu prestolu, mu snela z glave blestečo krono in ga počesala z zlatim glavnikom. Lunica je sedla k njegovim nogam in zaigrala na harfo, Zarjica pa je zapela z visokim, prijetnim glaskom.

Mnogo let sta že bili Zarjica in Lunica pri dobrem dedu Solnčku. Vse nje-

gove navade in razvade sta že poznali. Včasih je bil vesel, razigran. Na vse zgodaj je vstal, skočil v svojo ladjico in zaveslal po sinjem nebesu. Zopet drugič je bil potr, cmerikav in je leno, pozno vstal. Včasih pa je ležal ves dan in se jokal v svoji zlati postelji. In tedaj so prihajali k njemu Oblački, stregli njegove solze v svoja široka oblačila in jih trosili po zemlji.

Ko so pozimi snežne zvezde zasule njegov grad, se je Solnček zavil v odejo in zaspal. Spal je trdo in dolgo in Mavrica, Lunica in Zarjica, ki so se igrale in prepevale, ga niso mogle zbuditi.

Ko pa so oblaki, njegovi služabniki ves snežec z grada razsuli po zemlji, da se je grad zopet zalesketal v svojem zlatu, tedaj se je nenadno prebudil starček-Solnček, vstal, sedel v ladjico in odveslal na nebo.

Ko je neki večer slonel Solnček v svojem zlatem prestolu in mu je Mavrica česala lase, Lunica igrala na harfo in Zarjica prepevala, so se nenadno odprla vrata in njegov paž Zarek mu je privedel prekrasno deklico. Zlata zvezda se ji je lesketala na čelu in tudi obleko je imela iz samih zvezdic.

»Jaz sem Večernica,« je rekla deklica in se priklonila. »Prihajam v imenu svojih sestic Zvezdic. Bog v nebesih nam je rekel, naj prosimo tebe, svetli vladar dneva, da nam izbereš kralja ali kraljico, ki nam bo vladala.

Solnček se je prijazno nasmehnil deklici, pogledal po svojih družicah in dejal:

»No, Mavrica, Zarjica, Lunica, katera hoče biti kraljica Zvezd?«

»Očka, jaz že ne,« je odkimala Mavrica; »jaz ostanem pri tebi.«

»Kaj pa ti, Zarjica?«

»Jaz tudi ne, mene je strah!«

»No, Lunica, ali boš tudi ti odklonila — je tudi tebe strah?« se je obrnil k njej Solnček.

»Ne!« je odkimala Lunica in zardela. »Mene ni strah. Jaz bi šla, če bi me Zvezdice hotele.«

»Dobro, dobro!« je pokimal Solnček, vstal s prestola in pomignil pažu Zarku.

(Konec prihodnjič.)